

Komentar in karta: 1/20

SLA V067 'brki'

Jožica Škofic

1. Gradivo

Za pomen 'dlake pod nosom', knj. *brki* (\bar{r}), so najpogostejši leksemi s korenem *brk-*, in sicer so v gradivu zapisani s končnico *-i* (kot množinski samostalnik moškega spola – *brki*) ali *-e* (*brke* – pri čemer iz zapisov ni vedno jasno, ali gre za imenovalnik množine samostalnikov ženskega spola ali za zapis množinskega samostalnika moškega spola v tožilniku), le enkrat je leksem zapisan kot *brk*. Redkeje je zapisana besedotvorna različica *brklj-* (z enakimi možnostmi glede interpretacije končnice), medtem ko je glasoslovna različica *mrke* zapisana le dvakrat. Pogost je tudi množinski samostalnik s korenem *muštac-/mustač-* in končnico *-i* ali *-e* (redko je zapisan s končnico *-a* ali *-o*, a tu ni jasno, ali gre za samostalnik ženskega spola ednine v tožilniku ali srednjega spola ednine v imenovalniku). Redkejši in bolj razpršeni so leksemi *šmutac-/smutač-* (po metatezi *muš-/mus-* v *šmu-/smu-*), *muštaf-*, *muštafke* in *muškete*. V severovzhodnih narečjih se uporabljajo leksemi *ruse*, *bajusi* oz. *baruse*, *šnavce*, *rese* in *vose*.

V nekaterih točkah so leksemi pomensko zamejeni, npr. v T246 in T247 imajo *muštafe* pripisan pomen 'veliki, dolgi brki' ob neoznačenem poimenovanju *brke*, v T108 in T250 ima leksem *moštafe* oznako starinsko (ob neoznačenem leksemu *brke*), v T279 pa oznako slabšalno; leksem *muštafke* ima v T242 pojasnilo, da gre za kratke brke. Podobno je kot starinski označen leksem *ruse* ob novejšem *brki* v T332, medtem ko za T386 piše, da se leksem *ruse* ob nevtralnem *mustače* uporablja »za hec«.

2. Morfološka analiza

Brk- < **b̥rk-* 'dlaka, pero, konica' (*B-* > *m-* v T244 in T245; Ramovš 1924: 188–189)

brklj- < **b̥rk-ɸl̥-ɸ*

mUŠtaC- < *(*mUŠtaC*)- prevzeto preko balkanskih jezikov iz srgr. *moustákion* 'brki' (*U* → *o*, *a*; \mathcal{S} → *s* v T061–T062, T080, T126, T215–T217, T222, T254–T255, T307–T308, T345–T349, T351, T368, T370–T378, T380–T382, T386, T391–T396, T401, T407, T409; *C* → \check{c} v T075, T078, T080, T215–T217, T222, T254–T255, T307–T308, T312, T345–T351, T368, T370–T378, T380–T382, T386, T390–T396, T401, T407, T409, T413, *C* → *t'él/cj* v T056–T057, T061–T063, T074, T079, T081, T121–T122, T125–T126, T158, T313, *C* → *k* v T064, T069, T076)

mUŠtaF- < *(*mUŠtaF*)-, prevzeto preko balkanskih jezikov iz srgr.

moustákion 'brki' (*U* → *o*, *a*, \varnothing ; \mathcal{S} → *s*; *F* → *x* v T247; Ramovš 1924: 239–240)

mustafke < *(*mustaf*)-*ɔk-ε* mn., prevzeto preko balkanskih jezikov iz srgr. *moustákion* 'brki'

ŠmUtaC- < *(*ŠmUtaC*)- z metatezo iz *(*mUŠtaC*)- ← srgr. *moustákion* 'brki' (*U* → *o*, *a*; *Š* → *s*)

muškete < *(*mušket*)-*ε* mn. ← furl. *moschete*, *moschetis* 'brki' ← srgr. *moustákion* 'brki'

vose < **vɔs-ε* ← **vɔs-ɔ* 'brada, dlaka, kocina'

muzgalo < **muzg-a-dl-o* ← nejasno, morda **muzg-a-ti* 'jesti brez zob' (Pleteršnik 1894: 621) ali 'mečkati, žvečiti' (ESSJ 2: 209)

obrvi < **obrɔv-i* ← **obrɔv-ɔ* 'obrvi', tož. ed. od **o-bry* **o-brɔve* 'obrvi'

rese < **rɛs-ε* ← **rɛs-a* 'ščetina, resa (pri klasu)'

port < *(*bart*)-*ɔ* ← nem. *Bart* 'brada' z bav. nem. prehodoma **b* > *p* in **a* > *o*

šnavce < *(*šnavc*)-*ε* ← nem. *Schnauze* 'brki'

bajusi < *(*bajus*)-*i* ← madž. *bajusz* 'brk, brki'

barus- < **barus-ε/-i* mn., nejasno, verjetno ekspresivna beseda

ruse < **rus-ε* mn., nejasno, verjetno v zvezi z *barus-*

3. Posebnosti kartiranja

S posebnim simbolom je kartiran metatonirani koren *šmutac-* (prim. z *muštac-*) v T093, T095, T163, T169, T218, T220, T317 in T318. Z izofono je označen razvoj *Br-* > *mr-* v T244 in T245.

Kot enkratnici sta kartirana leksema *muzgalo* v T058 in *port* v T325.

Kot tretji odgovor v posamezni točki so z znakom za komentar kartirani leksemi *mustafke* v T242, *obrvi* v T316 ter *mustač-* v T317 in T408 s pomenom 'veliki brki').

4. Uporabljena dodatna literatura

Logar 1956

5. Primerjaj

SLA: V065 'obrvi' (1/16); OLA: 1381, 1382 (ed.); ALE: 151; SDLA-SI: /; ALI: 160; ASLEF: 1242; HJA: 138